

JELENA BAČIĆ
ALIMPIĆ

NIGDE
NEMA TE

Copyright © 2017, Jelena Bačić Alimpić
Copyright © ovog izdanja 2017, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Marka A.

*„Tvoj lagani hod
obnovio je bol.
Studena beše zemlja
pod kukavnim nebesima,
nepomična i utonula
u snenu otupelost,
kao neko ko više ne pati.
Ugodan beše i mraz
u dubokom srcu.
Između života i smrti
ćutala je nada...“**

Čezare Paveze

* Prevod Milana Komnenića.

Prolog

Hladna kap znoja što mi se polako slivala niz vrat pekla me je kao žarač. Stajala sam nogu čvrsto ukopanih u drveni pod velike sudnice i svim silama se naprezala da ostanem pribrana, hladna, baš onakva kakva sam bila proteklih meseci dok su me javno žigosali i unapred osudili. Jer sada je konačno kucnuo čas da se izrekne presuda. Mesecima sam vodila bitku bez čvrstog uverenja da ću je dobiti. Nemoguće je takmičiti se sa mrtvima. Plašila sam se. Stresla sam se i pogledala kroz prozor. Sunce je milovalo musava stakla velikih, pravougaonih okana sudnice.

Iako sam maštala o ovom trenutku, kada više neću morati da se osvrćem preko ramena dok prošlost nemilosrdno doziva moje ime, osećala sam čisti strah. Ako je istina da u jednoj iskrenoj, ljudskoj suzi ima više života nego što se može doživeti čak i kada se dočeka duboka starost, onda sam ih ja odživela već nebrojeno puta. Živela sam hiljade života koji su se ugasili pred mojim očima. Čvrsto stisnutih usana, širom otvorenih, praznih očiju, sa ožiljcima na duši čekala sam da čujem reči koje će odrediti moju sudbinu, zauvek obeležiti moj život, ili barem ono što je od njega ostalo. Jer, ožiljci imaju moć da nas podsete da je prošlost stvarna.

Deo prvi
SEĆANJE

I

– Mi scusi, per favore.*

– Opet tvoja izvinjenja, Izabela. Zar ne shvataš da tvoja majka i ja brinemo dok se ti po ceo dan smucaš po ovim vrltima, umesto da pomažeš u kući i budeš zahvalna za sve što smo ti omogućili?! Nema više izvinjenja, mlada damo, da li si me razumela? Od sada, moraš mene ili majku da pitaš za dozvolu pre nego što nameriš bilo kuda da mrdneš! Hai capito? **

– Si, papa. ***

– Bueno. ****

Mrzela sam ga. On nije bio moj pravi otac. Svog pravog oca nisam zapamtila. Nejasno, maglovito i uvek sasvim neočekivano, u mom detinjem umu ponekad bi sevnula jedna

* Ital.: Oprostite, molim vas. (Sve prozne delove na italijanski prevela Irena Rževski.)

** Razumeš?

*** Da, tata.

**** Dobro.

slika koja me je proganjala čitavog detinjstva, pa i kasnije: prilika visokog, tamnokosog muškarca kojem nisam mogla da raspoznam lik, ali sam uvek jasno osećala njegove ruke oko mog tanušnog tela kako me podižu i vrte ukруг, i svaki put bih videla plavo sicilijansko nebo i niz belih zuba na najlepšem osmehu koji sam pamtila. Bio je to moj otac, pre nego što je poginuo.

Majka nije mnogo pričala o njemu. Ponekad bih se ušunjala u njenu sobu i iz drvene izrezbarene kutije pažljivo vadila i dugo gledala dve fotografije koje je čuvala. Verujem da su bile jedine koje je imala, iako je nikada nisam pitala. Na jednoj fotografiji je bio mlad, lep čovek, izraženih jagodica, visokog čela i snažnog, pravilnog nosa, sa gustom crnom kosom i nezaboravnim osmehom što je otkrivao zdrave, bele zube, oslonjen na ogradu jedne od mnogobrojnih liti-ca Taormine. Na drugoj, on i majka, na terasi male crkve u Savoki, mom rodnom selu, oboje u belom, nasmejani, mladi, zaljubljeni, srećni. Majka u rukama steže i visoko podiže mali bidermajer, spravljen od divljeg cveća. Bila je veoma lepa. Moja majka. Pamtim je kao nasmejanu, vrcavu, energičnu i poletnu ženu zavodljivih plavih očiju. Momci na našem ostrvu otimali su se o nju dok je još bila sasvim mlada, tek što je navršila šesnaestu. Nona mi je pričala da su te đavolje oči navrh glave, koje je od nje nasledila, a ja potom od svoje majke, umele da zavrte pamet muškarcima toliko da bi načisto pobonavili za njom. Imala je i svetlu kosu, boje zrelog žita. Izgledala je kao da ju je naslikao neki venecijanski slikar sa istančanim poimanjem lepote. Svaka crta njenog lica bila je toliko pravilna da je bilo skoro pa neprijatno u nju gledati. Nikada ne biste pomislili da je Sicilijanka. Osim možda po građi. Iako je bila zgođušna, njeni bokovi su još

odmalena obećavali naslednike, pa su svi mislili, a ponajviše nona, kako će se majka lako i brzo poroditi, i to više puta.

Nisu bili u pravu. Malo je nedostajalo da i ona i ja odemo Bogu na ispovest prilikom dugog i teškog porođaja, čiji je ishod do samog kraja bio neizvestan, tako da sam ja, pravdom Božijom i majčinom čvrstom odlukom, ostala jedinica.

Gledam i pamtim trenutak istinske sreće i očigledne ljubavi na licima mojih roditelja. Posmatram ljude koji ih okružuju... Nema ih mnogo. Nona, sva ozbiljna i natuštena, onakva kakvom je oduvek pamtim, majka moje majke... Pored nje, žena sa istim onakvim osmehom kakav je krasio moga oca, širok, iskren, obećavajući... Njeno lice je išarano svetlošću, prelamanjem sunčevih zraka koji joj ukoso presecaju sasvim čiste i gotovo neizborane obraze, duga, crna, gusta kosa pokupljena u strogu punđu i sjaj u očima... Sjaj koji sam ja možda samo jednom u životu imala, onda kada sam sreća Marka... Onda kada se moj život počeo obrušavati kao lava sa Etne, vulkana mog detinjstva, mladosti i, naposljetku, ovog sučeljavanja sa ishodištem moje višegodišnje patnje.

Na fotografiji se nejasno vide lica i drugih ljudi, koja mi nisu posebno zanimljiva... Deda, kojeg pamtim samo iz majčinih priča, viri preko ramena moje bake, radoznalo, a opet i nekako ravnodušno posmatrajući neki daleki prizor kojem moje oko nema pristupa. Zato me i ne interesuje previše. Čula sam o njemu svakojake priče, a kasnije i doznala ko je on uistinu bio. To me nije dotaklo. Jer – kako možete suditi o nekome koga nikada niste upoznali, čak i ako vam ista krv kola venama? Gnušala sam se takvih predumišljaja...

Majka mi nikada nije ispričala pojedinosti o pogibiji mog oca. Kazala mi je samo da je sa nekolicinom ljudi poveo

na Etnu englesku ekspediciju geologa, koja se nastanila na Siciliji pre Prvog svetskog rata s namerom da istraži ovaj prirodni fenomen. Danas više ne verujem u tu priču. Odrasla sam s pogledom na Etnu. Nisam se plašila ovog dobroćudnog vulkana koji su mnogi neopravdano smatrali opasnim. Naime, najjača erupcija moje lepote koja se kočoperi na više od tri hiljade metara nadmorske visine iznad Taormine, rodno mesto mog oca, desila se još davne 1669. godine, mnogo pre nego što se prvi predak Mesinijevih nastanio na Siciliji. Dakle, Etna je često predstavljala bezglavo čudovište koje riga vrelu lavu iz svojih čeljusti nepredvidivo i neočekivano, što nije bila istina. Koliko sam samo puta šetala sa ocem podnožjem Etne dok je blago i nežno izlivala svoju lavu, sasvim sporo, niz obronke, kao da roni prve, teške, crne devojačke suze.

Nona je bila obrazovana za ženu svog doba i mnogo je čitala; poticala je iz dobre i ugledne italijanske porodice iz Napulja, koja joj je mogla priuštiti privatnog učitelja i znanje neophodno za dobru udaju. Ona mi je pričala da je u grotlo našeg vulkana skočio grčki filozof Empedokle. Naime, on je smatrao da ljudi žive na zemlji, a bogovi u vatri. Kako je siroti Empedokle verovao u svoje božansko poreklo, u zanosu se pridružio svojim božanskim rođacima skokom u vulkan. Mi Sicilijanci nikada nismo smatrali Etnu opasnom i hiljade nas je živelo i odslužilo svoj vek u njenoj senci. Govorim o vulkanu u ženskom rodu, iako Etnu na sicilijanskom meštani jednostavno zovu *iddhu*, što doslovno prevedeno znači „on“. Često sam, u trenucima očajničke mržnje prema svom očuhu Pepeu, kako su ga od milja zvali, zamišljala kako ga „on“ usisava u svoju čeljust, kako taj odurni čovek nestaje, gine, propada, a umesto njega se iz lavinog pepela, poput feniksa, uzdiže stasita visoka figura mog tate, sa osmehom

još beljim na čađavom licu. Sanjarila sam kako mu trčim u zagrljaj dok se lava sporo izliva ispod mojih stopala i, začudo, uopšte ne peče, već prijatno greje moje nabrekle tabane koji su prelazili i po nekoliko stotina stepenica na dan.

Zašto sam toliko mrzela Pepea? Mrzim i samo sećanje na njega. Bio je lažov, kukavica, ništarija, slatkorečivi gad čiji su postupci potirali svaku reč što mu je tako lako i laskavo preko usana klizila, neradnik, kurvar i siledžija. Nije mi bilo teško da poverujem u noninu priču kako je Pepe zapravo bio doušnik Koza nostre, i kako su ga upravo oni i smaknuli tokom Prvog svetskog rata, jer nije poštovao *omertu* – zavet ćutanja. Omerta je sicilijanskoj mafiji i obezbedila tako dug opstanak, čak i pošto je većina njenih članova, još pre Prvog svetskog rata, emigrirala u Ameriku. Kada bi se nekog mafijaša ili prijatelja mafije dokopala policija, makar i ako bi imao neprijatelje među drugim porodicama, taj mafijaš ili prijatelj nikada ne bi cinkario. U suprotnom, celokupna Koza nostra ustremila bi se na njega. I ne samo na njega, već i na članove njegove porodice. Nona mi je pričala kako je Pepe pao u Napulju, i posle dugog batinanja i svesrdne policijske torture odao lokaciju pojedinih pripadnika Koza nostre u Čikagu, čiji je „dopisni“ član bio. Ako bi i bilo razmirica među našom mafijom, one bi se rešavale na naš način: krvnom osvetom, koju Sicilijanci nazivaju *vendetom*. U to vreme ja sam već bila na frontu. Vest o njegovoj smrti zatekla me je usred ratnog poprišta, u poljskoj bolnici gde sam dobrovoljno negovala ranjene i osakaćene.

Zato nikada nisam pogazila svoj zavet ćutanja, iako on nije imao nikakve veze sa mafijom, mojom rodnom Sicilijom, pa čak ni sa mnom. Bio je to Markov zavet. Sicilija, moja prapostojbina, tokom svoje duge, burne i iscrpljujuće istorije ostala je specifično tradicionalna, nesklona ka otvaranju i

usvajanju tuđih uticaja. Naime, moje ostrvo eruptivnog, vulkanskog tla osvajali su tokom vekova Sikani, Elimljani, Sikuli, Goti, Vandali, Arapi, Normani, Španci i Burboni, sve dok ga nisu pripojili Kraljevini Italiji. Prezirem očiglednu i nepremostivu povezanost Sicilije sa mafijom. Tačno je da je Koza nostra nastala negde u devetnaestom veku na Siciliji, baš u mom rodnom selu, ali nije tačno da se ona tu ukorenila, naprotiv. Istina je i da je od samog početka blisko saradivala sa italijanskim državnim aparatom, koji je u svoj mehanizam uključivao policiju, sudije i političare na vlasti, ali malo ljudi zna da je mafija na Siciliji zapravo predstavljala ideologiju mojih sunarodnika – biti jak, gord, vladati! To su bile tri ključne stvari za Koza nostru, a mi obični Sicilijanci naprosto smo morali biti neko i nešto. To je bio gen u nama i od njega nismo mogli ni hteli pobeći. Sicilijanski mafijaš je verovao da ne čini nikakvo zlo sve dok se pridržava kodeksa – tačnije, omerte. Bilo da ubija, pljačka ili krade, uzima pravednički *pizzo** od domišljatih ili manje domišljatih trgovaca, on je pred samim sobom – častan čovek.

Moj omraženi očuh, lepi Pepe, koji je karaktera imao koliko i meduze koje su svake godine krajem avgusta nastanjivale naše parče Jonskog mora, nije bio častan čovek. Za mene to nije bilo nikakvo iznenađenje, ali je moju majku to slomilo, porazilo, poništilo kao ženu i ona je naposletku, osramoćena, preživela zahvaljujući noninim vezama i mom dobrovoljnom boravku na frontu, i zauvek se povukla u osamu.

Pepe je bio uistinu prelep čovek. Nevernik i razvratnik. Razumela sam majčinu opčinjenost njegovim izgledom i, rekla bih, onim što sam tako često slušala iza zatvorenih vrata njihove spavaće sobe – ljubavničkim umećem. Zapravo, sada, u ovim godinama, gotovo sam sigurna da je Pepe,

* Reket.

pored svih mana koje je imao, daleko više nego vrlina, moju majku držao pokornom i vernom upravo zahvaljujući svojim seksualnim veštinama i slatkorečivosti. Majka nikada nije saznala da je njen obožavani Pepe pipkao njenu devojčicu još od vremena kada je tek navršila trinaest godina i kada su prvi pupoljci sazrevanja i senzualnosti počeli da se otvaraju pred njegovim pohotnim očima. Moja uska, skromna devojačka sobica, kojom su dominirali krevet od gvožđa, sa madracom odavno nastanjenim stenicama, i stari nonin drveni ormar sa devojačkom spremom, pamte tajnu mog užasa. Bilo je to suočavanje sa ljudskom izopačenošću. Sa zlom. Iznad uzglavlja, vrlo lepo izrađenog veštim, žuljevitim rukama sicilijanskih majstora, visilo je raspeće. Moja porodica i svi moji sunarodnici odvajkada su bili vrlo pobožni ljudi. Ali ne i Pepe. Kada je prvi kamen koji sam svom žestinom hitnula u njegovu lepu glavu razbio arkadu iznad užarenih mu crnih, sicilijanskih očiju, majci je rekao kako se spotakao i pao, a meni uputio prvi u nizu pretećih pogleda i prećutnih pretnji. Nikada majci nisam rekla istinu, i zbog toga što sam se istinski plašila da mi ne bi verovala. Bez obzira na to što me je rodila, i verujem, na svoj jedinstveni način volela, za nju je Pepe bio neoskrnavljeno božanstvo. Razumela sam je tek mnogo kasnije, kada sam i sama osetila šta znače ljubav i očajnička potreba za nekim ko ti je važan koliko i slan morski vazduh tvojim plućima. Pepe je, poput većine Sicilijanaca, bio sklon dramatičnim i prenatlaženim izlivima emocija, a neretko je umeo da bude grub i osion kako prema meni tako i prema lepoj Karmeli, mojoj majci. Ona je pak, za razliku od većine sicilijanskih žena, koje su bile glasne i opake, ljubomorne i zavidne, bila tiha i povučena. Nije nasledila od none tu vrelu sicilijansku krv koja bi u trenucima strasti bila žešća i od vulkanske lave, već bi

tiho uzmicala, ostavljajući Pepeu svu mahnitnu slobodu, a on ju je iskorišćavao nemilice. Kada bi ga uhvatila neobjašnjiva nervoza, istresao bi svoj bes na mene i Karmelu. Na lokalnom dijalektu, veoma dalekom od standardnog italijanskog jezika, izrekao bi čitav niz psovki, pogrda i neopravdanih pretnji na račun moje majke i mene.

Ja sam već bila navikla na takav odnos u mom narodu, mnogo ranije no što sam želela ili bih na tako nešto svojom voljom pristala. Još dok sam bila sasvim mala, bilo mi je čudno kada bi u našem selu osvanule ogromne umrlice sa likovima pokojnika (a malo je bilo onih koji su umirali prirodnom smrću), ispod kojih bi pisala imena njegovih roditelja, žene i dece, a već koji sat kasnije, na drugim zidovima starih kamenih kuća, našle bi se nove, sa istim likom, ali i teatralnim izlivom žaljenja njegove ljubavnice. Onda bi nastala čitava drama na tim kamenim, strmim, uskim ulicama, sa kojih bi se sve do Etne razlegali urluci razjarenih žena, zakonite i ljubavnice, koje bi se često čupale za kosu, nazivale jedna drugu pogrđnim imenima i zazivale pokojnikovo ime.

Kada sam krenula u školu, deca su me zasipala kamenicama, i bile su mi potrebne vrhunska spretnost i odvažnost da se barem jednom ne vratim kući okrvavljene glave, kolena ili leđa. Mržnja druge dece prema meni bila je očigledna. Tada još nisam znala da je i za tu mržnju kriv Pepe, ali sam nejasno osećala da moja porodica sigurno ima udela u tome. Međutim, bila sam premlada i suviše naivna da bih to valjano razumela. Premda sam od početka svog školovanja bila brilijantan đak, za mene se govorilo da sam posvojenica đavola, da moja majka spava u kurvinskom gnezdu i da ja neću biti drugačija od nje. Iako sam imala strašno mršave i brze, neprivlačne noge, nasledila sam od majke i none plave đavolje oči navrh glave, od kojih su svi bežali i zazirali. Ali

je zato moja kosa, za razliku od majčine, bila crna kao gar, kao najtamnije sicilijanske noći. Očevo nasleđe.

Ne osećam nostalgiju prema svom nasilnom detinjstvu. Svašta sam doživela, i u svojoj kući i van nje, da bih žalila za onim što je davno prošlo. Nona mi je pričala da je deda bio slika i prilika očaja. Sve što je zaradio gubio bi na kocki, a šamarali su ga i šikanirali čak i lokalni mangupi. Za mafiju, on je bio gubitnik. Za nonu i moju majku – očajnik. Zato mi je nona od ranog detinjstva u glavu usadila priče o muškarcima koji su neumitno zlo. Dobri su za rasplod, poput bikova, za produženje loze, o čemu su se starale sicilijanske žene, i ni za šta više. Sve drugo se svodilo na brz, grub seks, urlanje i tuču, na sve ono za šta suptilno žensko biće nije bilo stvoreno. Zato mi je oduvek govorila da čim porastem bežim odavde glavom bez obzira, nađem kakvog finog mladića koji će me obožavati i kojem ću biti sve na svetu. Samo da ne bude Sicilijanac. Ako je moguće, ni Italijan. Samo muškarac koji će umeti da me voli i čuva od svakog zla. Ali davno je to bilo, još pre početka Prvog svetskog rata.

II

Rano sam shvatila da je život ono što nam se dešava, a ne ono o čemu snevamo. Kao što sam čitavo svoje detinjstvo provela više gladna nego sita, ali to nije bila samo moja sudbina. Bio je to usud svih Sicilijanaca. Siromaštvo se podrazumevalo, kao i sušne ili kišne godine. Čitava Sicilija je živela od poljoprivrede, premda se ni ta zemlja natopljena znojem i krvlju nije mogla podičiti ničim drugim do jalovošću. Zato sicilijski seljak nije znao šta znači milosrđe. Na našem ostrvu nisu se mogle prebrojati statue koje prikazuju Isusa, obično razapetog, pa ipak, niko nije verovao u hrišćansko načelo da onome ko te udari treba da okreneš i drugi obraz. Naprotiv! Isto tako, nijedan Sicilijanac nije verovao vladi, zakonima i državi. Zato što su od pamtiveka bili izrabljivani, od vlastelina i zemljoposjednika. Tretirali su ih kao marvu, a njihovu decu kao pomoćnu radnu snagu, ukoliko su bili dečaci. Ako je neko, ne daj Bože, u porodici imao žensku čeljad, ona se ne bi dirala do navršene dvanaeste godine. Međutim, već nakon tog uzrasta gazda se mogao „poslužiti“ svakom devojčicom čiji su roditelji nadničili na njegovom posedu. A nadnice su

bile sramotno niske, da se samo hleb mogao kupiti. Hleb je za Sicilijance bio vredniji i značajniji od Isusa razapetog na krstu, i smatralo se užasnim, neoprostivim grehom baciti makar i parče korice. Moj narod je bio jeftina, uzaludna radna snaga, životinje što su teglile od jutra do mraka i mrcvarile se bezmalo zabadava. Uza sve to, Sicilija nikada nije bila slobodna, narod je vazda gladovao, izgarao u sopstvenom znoju za skromnu nadoknadu, a krv prolivao kao da je voda.

Zato su se ugnjeteni seljaci udružili u radnički pokret kako bi zaštitili svoje porodice od ugnjetavača. Tako je nastala mafija. Niko se na Siciliji nije rodio kao mafijaš, nego se to postajalo. Bio je to izbor svakog zrelog muškarca. Patnja mog naroda bila je velika. Rano sam upoznala mržnju, gnev, zlo, krv i nemoć. Znala sam koliko je lako umreti, a teško živeti obeležen, prognan i osakaćen. Volela sam ljude. Osećala samilost. Zato što bih, da sam mogla, život za njega dala. Za Marka. Ali nisam.

U mojoj zemlji se verovalo u uroke, jednako kao u Hrista Boga jedinoga. Sicilijanke su imale jednostavan način da provere je li neko od njih ili članova njihove familije pod urokom, i to su činile gotovo svakodnevno. U tanjir bi se sipala voda, pa bi se posebnom kašikom, koja bi samo za tu namenu služila, u vodu sipalo maslinovo ulje. Ako bi se u vodi našlo mnogo razlivenih kapljica, to bi bio siguran znak da u toj kući, među njenim ukućanima, ima uroka. Tada bi se uroci rasterivali naročitom bajalicom određenom za tu namenu, nedeljom se obavezno odlazilo na pričest posle posta i ispovedalo seoskom svešteniku. Ruku na srce, post na mom ostrvu nije bilo teško izdržati, niti ga se pridržavati, jer bismo meso videli, omirisali i njime se zasladili možda dva ili tri puta u toku godine. Zato smo lako mogli postiti skoro svake nedelje, nezavisno od crkvenih praznika.

Možda upravo zbog takvog života, na koji sam odmalena bila naučena, nisam mnogo marila za oskudicu što ju je Prvi svetski rat sa sobom doneo. Glad se podrazumevala. Nisam joj nikada pridavala naročitu pažnju, naučena sam da trpim. Nespremnom me je zatekla bezmerna ljudska patnja, koju nisam mogla tako lako da podnesem. Ljudska patnja se razlikovala: bol vas natera da razmišljate o okončanju ovozemaljskih muka, a glad vas podstiče da preživite. I nije me pomeo besmisao rata, već ljubav. Čista, iskrena, istinska ljubav prema čoveku koji je u meni probudio nežnost za koju nisam znala da postoji, onu vrstu predavanja i požrtvovanosti kada biste rado svoj život predali Bogu samo da voljenom biću olakšate patnju, onaj trenutak u kojem prepoznate svrhu svog bitisanja i odvažite se da pljunete raspeću u lice. U trenucima Markove i moje najveće patnje često bi me proganjale slike prošlosti, jasno bih videla sebe tek stasalu, delimično svesnu života i sveta oko sebe, i maljavu Pepeovu ruku koja se kao gladna anakonda zavlači u moje međunožje tek obraslo paperjastim stidnim dlačicama. Odmahivala bih tada glavom dok bi mi suze nemilice rosile lice, pokušavajući da odagnam slike gnusobe, poniženja i samosažaljenja, dok bi me istovremeno preplavljivali prekora i sramota, jer takvim slikama nije bilo mesta u Markovoj patnji.

Imala sam nepunih osamnaest godina kada je izbio Prvi svetski rat. Pepe je još uvek bio živ, glava naše kuće, osioni divljak koji je tukao moju majku i sve češće se noću uvlačio u moju sobu, terajući me da radim ono čega sam se duboko gnušala i što ću prezirati do kraja svog života. Njegov nabrekli ud morala sam da trljam svojom hladnom rukom, a kasnije i usnama, obamrla od straha i poniženja, dok je on nemilosrdno ispipavao sve intimne delove mog devojačkog tela. Nije me uzeo. Mislim da je u dubini svoje pokvarene

duše znao da bih mu tad presudila, bez obzira na majčine suze ili moju empatiju prema njenoj slabosti. Bila sam *virgo intacta*.* Kada se u našem selu proneo glas da se traže dobrovoljci, mlade žene i devojke sposobne da se staraju o ranjenicima na italijanskom frontu, bila sam među prvima koji su se prijavili. Majka je bila uplašena, tronuta, usplahirena, ali nedovoljno odvažna da me od ove odluke odvrti. Nona, ta tako posebna, promućurna starica sa đavoljim plavim očima, samo je nemo klimnula glavom i odmahнула rukom, kao da je znala da moram otići, da je to moj spas, beg i izlaz iz vrtloga užasa koji se u našoj kući odigravao.

Najpre su me poslali u Palermo, na kratku obuku za bolničarke pod pokroviteljstvom *Croce Rossa*.** Prvo smo imale teoretsku obuku, na kojoj sam mnogo toga naučila, jer sam vrlo malo znala. Organizacija je okupljala volontere koji su pomagali ranjenicima u ratnim uslovima, ali i civilima, kako u ratnim tako i u mirnodopskim vremenima. Nisam znala da su se tokom austro-sardinijskog rata, još 1859. godine, nedaleko od Solferina, malog mesta na severu Italije, sukobile austrijske i francusko-italijanske jedinice. Vodila se poslednja bitka za nezavisnost, posle koje su Austrijanci proterani sa severa Italije, a francuski car Napoleon III pritekao je Italiji u pomoć. Krvava bitka je trajala petnaest sati i za sobom ostavila 40.000 ranjenih koji su umirali na bojnopolju. Sanitetske službe nisu znale da je ova bitka započela i bile su daleko od poprišta. Svega nekoliko lekara koji su se tu zatekli trudili su se da, sa vrlo skromnim medicinskim sredstvima, pruže pomoć ranjenicima, ali za većinu spasa nije bilo. Mladi trgovac iz Ženeve, koji se zatekao u blizini bojnog polja, bio je svedok strahovitog, krvavog prizora.

* Nevina, netaknuta.

** Crveni krst.